

Notranjec

GLASILO

POLITIČNEGA IN GOSPODARSKEGA DRUŠTVA
ZA NOTRANJSKO V POSTOJNI.

Izhaja vsako soboto
in velja po pošti za celo
leto 4 K, za pol leta 2 K.
Posamezne številke po 10 v.
Na naročbe brez denarja se
ne oziramo. Uredništvo in
upravništvo je v Ljubljani
Breg šte. 12.

Inserati
se računajo za celo stran
36 K, za $\frac{3}{5}$ strani 25 K, za
 $\frac{2}{5}$ strani 18 K, za $\frac{1}{5}$ strani
9 K, za $\frac{1}{10}$ strani 5 K. Pri
večkratni objavi primeren
popust. Mala naznanila po
20 vin. od petit-vrstice.

Pogoji zadružništva.

Ni še tako dolgo let, kar je prišel na Slovensko glas o novem rešitelju vseh onih, ki so gospodarsko na slabih nogah — o zadružništvu. V nebesa so povzdigovali novo idejo. Da je dobra, je bilo lahko dokazati. Prav vsakdo namreč ve, da je sorazmerno vedno mnogo cenejše, če se kaj nakupuje, proizvaja ali prodaja „v velikem“ ali „na debelo“ kot „na drobno“. Slaboten posamezen gospodar ne more potovati na najcenejše tržišče, ne more nakupiti „na debelo“, da dobi ceneje, ne more pridelovati v velikem in z modernimi sredstvi, da potem cenejše prevaža in lažje najde oddaljenega kupca. Če se nas pa združuje po več, imamo vse te dobre strani takozvanega veleobrata zase, tako so pripovedovali. Vse to je tudi istina, in če bi se dalo v praktičnem življenju takoj izvesti, bi se v resnici življenje kmetiškega gospodarja brž olajšalo. Ideja zadružništva je krasna, a manjka nam še — zadružnikov. Zadružnik nam namreč ni tisti, ki ga je kdo pregovoril, da se je vpisal v zadrugo, tudi ne tak, ki se prav nič ne izpozna na poslovanje zadruge, ki njenih namenov ne pozna, ampak je slepo sredstvo v rokah tretjih. Pravi zadružnik mora poznati 1. namen zadruge, 2. njena sredstva, 3. njeno poslovanje. Mora torej biti izobražen. Važna zahteva na zadružnika je dalje, da je pošten. Poznamo sicer nekaj dobrih zadrug, kjer mesto vseh zadružnikov rabsodno in pošteno misli par vodilnih mož, a na to se povsod ne more računati. Poznamo pa zadruge, kjer člani prav nič ne razumejo, samo kimajo, ne čutijo nič za zadrugo, ampak ji celo mečejo polena, so pa tudi zadruge, kjer se goljufa.

Ne more se zahtevati, da bi bili vsi člani dobri organizatorji, a toliko je treba, da more vsak opaziti napake in vrline, da bi mogel in hotel svetovati in nadzirati. Vsakdo bi bil nekak pregledovalec in v zadrugi ne bi prišlo do nepoštenih činov! V nobenem gospodarstvu ni toliko goljufij kot v zadružnem. Tako je po vsem svetu. Na Nemškem imajo prav tiste slabe izkušnje

kot pri nas. Vzrok leži le v tem, da člani niso dovolj zmožni. Zakonov, da bi se uvedle posebno ostre kazni za oškodovalce zadrug, tudi ni.

Zadružništvu je torej pogoj: razumno spoznavanje njegovih nalog in poštenu čut za procvit organizacije, ki je osnovana vsem v korist.

Za slovensko zadružništvo ostane zgodovinska napaka, da se ga je polaščala ena stranka, ga izrabljala kot politično sredstvo. Politiko ven iz zadruge! Razumno spoznavanje zadružnih nalog in poštenu čut za skupno organizacijo, ki je vsem v korist osnovana, — to so pogoji zadružništva.

Politične vesti.

Stritarjeva slavnost na Dunaju. Letos je 70 let, kar je rojen slovenski pesnik Josip Stritar. Njemu na čast je priredilo narodno-radikalno akad. društvo „Slovenja“ na Dunaju slavnost. Čeprav je bila slavnost čisto zasebna, v neki veliki dvorani dunajski, to ni bilo Nemcem prav. Na večer slavnosti, se je zbralo par sto kričačev, napadalo udeležence in pelo nemške pesmi. Najbolj surovo so se vedli proti gospem in dekletom, ki so se vozile na slavnost. Veliko gostov se je prestrašilo in se odpeljalo domov, vendar je slavnost prekrasno uspela. Drugi dan so češki radikalci interpelirali ministra, zakaj ni policija znala bolje braniti slovenskih dijakov in dam. Vsenemci pa, ki so bili celo demonstracijo priredili, so stavili nujni predlog, češ da je policija preveč nemških razgrajačev zaprla. Odgovarjala sta Slovenca dr. Ferjančič in dr. Ploj, ki sta dokazala, da Nemcev slovenijanska slavnost ni mogla prav nič izzivati, da so le iz prirojene surovosti naskočili Slovence. Prav dobro sta tudi pokazala, kakšen razloček je, če se v Ljubljani ali Domžalah nažene par nemškutarjev, ki izzivajo z nemškimi barvami, in med dogodki na Dunaju. Iz Ljubljane poroča vlada precej tako, kot da so Slovenci pravi morilci, čeprav se ni

nikomur las skrivil, najmanj pa napadalo, opljuvalo ali opsovalo žensk. Ta dan so Nemci v zbornici pošteno skupili. Že dolgo ni bilo toliko smeha na njihov račun. Da je pa bila nemška blamaža kronana, se je oglasil tudi znana celjska žlabudra poslanec Pomer. Kvasil je po stari navadi, da smo Slovenci sami divjaki, Nemci pa angeljci, ki „trpe“ zaradi svoje pohlevnosti in skromnosti!

Avstrijska poslanska zbornica je rešila zakon o pokojninah zasebnih uslužbencev in zakon o šekovnem prometu. Nato bi imel priti v razpravo zakon o letošnjih vojaških novincih. A popred je bilo treba rešiti par nujnih predlogov. Italijani so zahtevali, da se takoj razveljavi ona odredba, s katero so se odvzeli tržaškemu magistratu posli prenešenega občinskega delokroga. 20 poslancev mora podpisati nujen predlog. Komaj so jih spravili vkup. Italijani so v avstrijskem parlamentu popolnoma osamljeni, to pa le po lastni krivdi. Slovani bi jih bili podprli, a dokler so nam v Trstu in Istri taki zatiralci, jim nihče ne pomaga. Pri razpravi o svojem nujnem predlogu so Italijani sramotno pogoreli. Skušali so hinavsko tajiti, da nima magistrat nič proti Avstriji in da z vsemi tistimi protiavstrijskimi demonstracijami nimajo nič opraviti. Če bi bili odkrito priznali, bi bilo to tudi bolj možato, tako pa je bilo vedenje Lahov v parlamentu nekaj prav smešnega. Seveda za hrbtom Italijan kriči in ščuje, prizna pa nič. — Češki radikalci so nujno predlagali, da

vlada prekliče vse izjemne odredbe, s katerimi namerava udušiti vsako mogoče gibanje na Češkem. Vlada je tajila, predlog odklonjen. — Vsenemci, ki imajo v svojem programu zedinjenje Avstrije z Nemčijo, so stavili kar več nujnih predlogov. Prvi se je tikal slovenijanske slavnosti na Dunaju, drugi je zahteval, da se država in vojaštvo razdeli na avstrijski in ogrski del, tretji pa se je nanašal na avstrijske doneske za skupne avstroogrske potrebe. Proti ministrskemu predsedniku Gavču, ki jim je na kratko odgovarjal, so začeli velikanski hrup, ker jim je očital, da vsi ti predlogi ne nameravajo nič drugega kot ovirati volilno reformo. „Šuft“ in „tat“ je bilo najmanj, kar so mu rekli. Vsi predlogi so propadli. Grof Sternberg je med drugim napadal tudi cesarja, češ da je on kriv vsega zla in neredov v Avstriji. — Nato je prišel v razpravo rekrutni zakon. Čehi so se ostro pritoževali zaradi narodnih krivic, ki se jim gode pri vojaki, zahtevali so zase vse tiste pravice, ki so dovoljene Madjarom. Grajali so škandalozne razmere pri vojaških sodiščih. Dunajski poslanec Štajner je popisoval vojaške ječe. Ko je prosil za dovoljenje, da si jih pogleda, mu je vojno ministrstvo to prepovedalo, češ „vemo, da so slabe, a take niso, da bi jih smel kak poslanec pogledati!“ Nič ni tako nezdravega in nečistega kot so vojaške ječe, v katerih trpi tudi mnogo nedolžnih. Pa tudi takozvanih vojaških „zločincev“ ne gre mučiti. Vojaške bolnice so tudi vse prej kot zdravilišča!

Listek.

Kraški svet in kraške vode.

Predaval v Cerknici 21. januarja 1906. nadinžener Ivan Sbrizaj.

(Dalje.)

Prvi, ki je sploh dal še precej pravilno razlago o kraškem svetu, oziroma o Cerkniskem jezeru, je bil Baltazar Hacquet; storil je to v svoji knjigi *Oriographia Carniolica* (1778—1789). Bil je prvi, ki se je postavil pri razlaganju Cerkniskega jezera na edino pravo stališče, namreč na geologično, ter je napravil s tem konec onemu naziranju, vsled katerega se je smatralo to jezero dotlej za neki poseben čudež na svetu.

Kako so nastale doline? Mislil namreč manjše doline, ne večje, kakor je n. pr. cerkniška, ložka ali planinska dolina, za te velike doline bom rabil izraz „kraško polje“; tako imenujejo namreč Srbohrvati svoje velike doline v Bosni, Hercegovini in Dalmaciji in ta izraz je prešel tudi v slovstvo. Nekdaj ni bilo na kraškem svetu teh dolin in jam, bil je apnenik, zložen v raznih skladih, kakor ga vidimo marsikje še dandanes. Apnenik sam zase je za vodo neprodoren; ker pa ima po navadi razpokline in sklade, je pričela voda na njih svoje delovanje.

Odkar se je postavil Hacquet pri razlaganju Krasa na geologično stališče ter s tem enkrat za vselej odpravil ono čudežno naziranje, je umevno, da so se

pozneje opazovalci Krasa tudi podali na ta naravni pot. Starejše mnenje, kako da so nastale doline, je, da so se udrli oboki podzemeljskih jam. To mnenje so razvili Schmidt, najboljši izmed starejših poznavalcev kraškega sveta, potem Stache in Tietze, ki so preiskali geologično avstrijski in črnogorski Kras. Nasprotno temu mnenju pa razlagajo angleški in ameriški opazovalci kraškega fenomena, kakor tudi naš geolog pl. Mojsisovics in sicer soglasno, da doline niso nastale vsled zrušenja obokov podzemeljskih jam, ampak da so nastale vsled kemične erozije. Voda, ki pade na zemljo, sili navzdol, ob razpoklinah apnenika si je našla to pot. Ker se pa apnenik v vodi razkaja, so postale razpokline na njegovem površju vsled tega vedno večje in večje. Konečno je nastala iz razpokline dolina.

To mnenje je tudi popolnoma pravilno. Poglejmo si v naši bližini razne doline, katere so presekali za časa gradnje železnice, na njih vidimo čisto jasno, da so tako nastale; vsaka dolina neha na najnižjem koncu zopet z razpoklino. Da bi se tu kak podzemeljski obok podrl, ni najti sledu. Gotovo je pa, da je nastalo nekaj dolin tudi na ta način, da so se zrušili ti oboki, ali znanstvena preiskavanja so dognala, da je število takih dolin napram številu drugih prav neznatno ter da so tako nastale doline le slučaj.

Če tedaj vidimo v naših krajih polno dolin, ne smemo misliti, da je bila ali da je pod tako dolino

Vladni načrt volilne reforme predloži ministrski predsednik državnemu zboru v pondeljek 19. t. m. Baje dobi Kranjska 11 mandatov, na Štajerskem dobimo 6, na Koroškem in Tržaškem po 1, na Goriškem 2.

Carinska vojna s Srbijo bo kmalu končana. V kratkem se začno pogajanja.

Ogri. Ker je združena madjarska opozicija odklonila kraljeve ponudbe, se je odločil vladar, da začne s silo. Prvi korak bo razpuščenje poslanske zbornice in razpis novih volitev. Generalmajor Njiri, prejšnji ogrski domobranski minister, postane izjemni kraljevski komisar. Ako se državni zbor ne bo hotel takoj raziti, ga bodo razgnali vojaki. Ako se bodo samostojna mesta in komitati upirali, bodo razpuščeni in se bodo nastavili vojaki kot izjemni komisarji. Nove volitve naj se potem vrše pod bajoneti. Tako misli vlada doseči zmago. Košutovci bi se radi uprli, a ž njimi nočejo držati niti delavci, ki so socijalni demokrati, niti nemadjarški narodi Hrvati, Rumuni in Srbi, ki jih Madjari kruto zatirajo. Leta 1848 so mogli Madjari še napraviti krvavo vstajo, l. 1866 so še lahko grozili, danes so vsled svoje ljudstvu in Slovanom krivične politike osamljeni.

Pod nosom se bo obrisal c. kr. državni pravdnik v Plzni. Znanega češkega delavskega poslanca Fresla je obtožil po nekem političnem govoru 1.) zaradi veleizdaje, 2.) zaradi žaljenja veličanstva, 3.) zaradi žaljenja članov cesarske hiše, 4.) zaradi hujskanja proti armadi, 5.) zaradi zavajanja vojakov v

nepokorščino. V imunitetnem odseku poslanske zbornice so se dolgo posvetovali, ali naj Fresla izroče. Posebno znani vladni podrepniki — plemiči (!) poljski in nemški bi ga bili radi spravili v zapor. Večina, sestojeca iz vseh drugih Slovanov, nemških ljudskih strank in socijalnih demokratov pa je sklenila, da se Fresla ne izroči.

Amerikanski predsednik Rozevelt pripravlja nov zakon, ki naj oteži priseljevanje v Zedinjene države severoameriške. Največ priseljencev iz Evrope je Avstrijcev.

Dopisi.

Iz Črnega vrha nad Idrijo. „Narodno izobraževalno društvo“. V nedeljo, 4. februarja se je zbralo vzlic skrajno neugodnemu vremenu 24 mož in mladeničev v gostilni g. Ivana Lampeta, ki so izvolili odbor. V njem so večinoma mladi možje in fantje. Tako je prav. Mlajši naj delajo, starejši pa naj nas vsestransko podpirajo, potem bode društvo, ki si je na čelo zapisalo izobrazbo priprostega ljudstva, krepko uspevalo. V to pomozi Bog! Občinski odbor je imel v ponedeljek 5 t. m. zopet sejo. Obravnaval se je račun za leto 1905. Potrdili so med drugim — Toneta Lovračevega — za obč. slugo. Zvedeli smo tudi, da bodemo letos plačevali 50 procentov občinske doklade, torej kronico na vsak goldinar. Kam bomo

tudi jama. Takih dolin je prav malo. Po navadi so to vertikalne jame, ki so prav globoke in ki vodijo do podzemeljskih votlin, ali ki končajo s kupom grušča ki izvira ravno od tega, da se je udrl ta del zemlje. Pa še to, da je grušč na dnu, ni popolnoma zanesljivo znamenje, da se je obok zrušil, kajti grušč tudi voda lahko nanese.

Kako so nastale naše slovite jame (n. pr. Postojnska jama)?

Od izvira teče potok ali reka najpred po neprodornem svetu (n. pr. po peščeniku, ilovici i. dr.). Na svojem daljnem toku stopi voda na apnenik in končno za apnenikom zopet na neprodorni svet. Ta vodotok je primoran si poglobiti strugo iz kateregakoli vzroka, kar se zgodi po navadi od spodaj navzgor, tedaj na neprodornem svetu za apnenikom. Kakor hitro se je poglobila struga do apnenika, bi se morala daljna poglobitev vršiti v apneniku. To se pa vrši v prav neznatni meri, ker se apnenik ne da po vodi lahko izplaviti. Imamo tedaj pred apnenikom poglobljeno strugo, v apneniku pa ne; vsled tega je naravno, da se struga in padec vodotoka koncem apnenika lomita. Ta lomitev padca pa določi ob enem površje talne ali pravilnejše izraženo „kraške vode“ v apneniku, ki se v tem trenutku zniža do spodnje točke padca (do poglobene struge v neprodornem svetu), tedaj tudi pod gladino vodotoka, ki teče po apneniku in ki si ni mogel

v njem poglobiti struge. Posledica je, da se voda v vodotoku na apneniku ne drži več v strugi, ampak se prične izgubljati po razpokah ter se odteče končno, če je kraška voda v apneniku primerno nizka, popolnoma vanj, reka tedaj usahne na površju apnenika. Pri tem si voda razpoke, po katerih se odteka v globočino, vedno povečava, da nastanejo iz njih požiralniki; vodoravne razpoke pa, po katerih se podzemeljsko odteka, izpere sčasoma tako, da nastanejo iz njih votline in jame. Povečanje požiralnika določa ob enem poglobitev struge pred apnenikom. Če je mogoče, da si vodotok vstop v apnenik zniža, tedaj si poglobi tudi strugo na neprodornem svetu pred njim. Posledica je, da pride na drugem mestu v apnenik, nove razpoke odvajajo vodo pod zemljo, vsled česar nastanejo novi požiralniki. To se lahko večkrat ponavlja. Vsak nov požiralnik spravi starejšega iz delovanja. Končno se pride do ravnotežja; poglobitev zgornje struge se je skoraj vstavila, vrezi v strani požiralnika so večji in večji ter segajo naposled do njegovega dna. V tem trenutku se odpre pred nami horizontalna jama, v katero gre vodotok. Po navadi imamo poleg takih jam še stare jame in požiralnike, ki ne delujejo več in sicer iz ravnokar navedenega vzroka.

(Dalje prihodnjič.)

prišli? Od vseh strani pritiskajo na kmečke žulje. Kadar pa potrka podpore potrebni oratar na vrata gotovih gospodov, najde navadno gluha ušesa. — Uljudna prošnja. Naš gospod župnik, o katerem sicer nočemo reči, da ni goreč za svoj poklic, podedoval je po svojem predniku čudno navado, da namreč noče nikogar poročiti drugače, kakor s sv. mašo in in ob delavniku, češ da se v nedeljo s plesom Bog žali. — Nočemo zanikati, da zadnji izgovor ne drži, tudi ni naša naloga vtikati se v cerkvene zadeve, vendar si upamo reči, da bi gospod župnik ustregel obči želji, ako napravi od časa do časa v posebnih, uvaževanja vrednih slučajih izjemo in ne sili ljudi v idrijsko cerkev. Torej prosimo! — Komisijonalen ogleđ za zadloško šolo se je vršil v torek 6. februarja pod vodstvom gospoda c. kr. okr. glavarja. Tukajšnje ljudstvo, ki je sicer še precej vneto za napredek, novoustanavljajoči šoli v ogromni večini ni simpatično. Nekaj je temu kriv slab denarni položaj občine, nekaj pa tudi to, da želijo mnogi imeti vsaj eno dobro šolo, in sicer — štirirazrednico v Črnem vrhu, saj imamo v v občini čez 400 šoloobveznih otrok. Ko bi se zadnjeimenovana ustanovila, razširil pouk v celodnevni, napravila šolarska kuhinja, Belčani in Javorčani pa se podpisali za všolane, bi stem povzdignili šolski obisk, šolski napredek (ker bi se ob lepem vremenu, vsaj deloma zamašila praznota, ki jo napravijo zimski meseci), in ustreglo skoraj vsem črnovrškim občanom, posebno pa Javorčanom, ki bodo sicer plačevali dve šoli, a ne bodo imeli od njih nikakih koristi. Prosimo torej še v zadnjem trenutku, da upoštevajo slavna šolska oblastva navedene pomisleke. — Žalostno novico smo zvedeli ta teden iz Amerike. Naš rojak Maks Blažič iz Predgriž se je namreč ponesrečil v nekem rudniku. Škoda mladega življenja!

✓ **Iz Dobračeve.** Pri nas v Žireh nam „Notranjec“ zelo ugaja, ker je neodvisen kmetski list, zastopnik kmetiskih teženj, ki prižiga ljudstvu luč prosvete, ter ga vodi do pravega spoznanja in samostojnosti. Ravno pravega samospoznanja in humanitarnega delovanja je silno potrebno našim ljudem, posebno kmetom. Noben stan ni tako nujno potreben pravega nepristranskega pouka in osamosvojenja od raznih preživetih teorij in predsodkov, kakor kmetski stan. — Mi Žirovci smo razmeroma še precej napredni, to dokazujejo naši nastopi pri volitvah, kakor tudi jako razvita domača obrt čipkarstvo; s čipkarijo se pečajo ženske skoro brez izjeme, v zimskem času tudi nekteri moški. Ta obrt upliva jako blagodejno na naše razmere. Nadalje je med nami tudi čevljarstvo močno razvito, okoli sto moških oseb izdeluje neprestano obuvala, ktera se razpošiljajo večinoma v tuje dežele, posebno delavcem, ker naši obrtniki izdelujejo zelo trpežno in ne predrago obutev. Tudi to močno upliva pri našem gibanju. Da nas preveva novodobni duh, dokazuje še najbolj naše društveno življenje, da obstojijo v naši kmetski občini štiri „mlekarske zadruga“, tri „gasilna društva“, dvoje

bralnih, dvoje pevskih društev, podružnica c. kr. kmetijske družbe, hranilnice in posojilnice, sokolsko društvo itd. Iz tega se razvidi, da tudi mi stremimo po boljši in svitlejši bodočnosti. Posebno naša mladina prihaja vedno bolj do prepričanja, da se ne smemo na nikogar družega zanašati, kakor na svojo lastno moč, da je le v pravem spoznanju, krepki volji in agilni delavnosti pomoč in rešitev, da je v prvi vrsti nujna potreba za vsakega, da se izobrazuje in spopolnjuje, kolikor največ mogoče duševno in telesno, da vsak pridno in prav deluje v svoj in splošni blagor, ker le tem potom pridemo naprej. — Razume se, da je tudi med nami še večina starih nazorov, katerim se vidijo razmere nespremenljive, misleč, da bo vse za vse čase tako ostalo, kakor je danes. Zlasti ženske prvačijo v tem oziru. Temu se ni prav nič čuditi; vzgoja jih privede do tega, doma se vzgajajo po srednjeveškem pravilu: „Moli in delaj“; šola jim tudi ne da kaj posebnega, v cerkvi pa duhovniki napravljajo ženstvo skrajno fanatično. Tako dobivamo ženstvo, ki misli in je tudi prepričano, da življenje ni družega, kakor priprava na smrt... Ženske uplivajo na moške; otroke vzgajajo v istem duhu in one so sploh največja zaslomba nazadnjaštvu in duševni konservativnosti. Vso svojo silo porabijo zlasti v to, da obdrže moža zvestega starim nazorom. Nekateri so mnenja, da so ženske že po naravi bolj krotke, zadovoljne in starokopitne. To pa ni povsem resnično; zakaj so pa v nekterih ozirih tako „napredne“, zlasti v modi? V tem presežajo moške. Samo vzgoja jih privede do tega. Moški so bolj energični, pričeli so jasneje soditi svet in življenje. Čitajo napredne in svobodomiselne knjige in časnike, kateri jim razširjajo duševno obzorje, gredo v tujino, tamkaj vidijo, da ves svet vladajo kruti, brezobzirni gospodarski zakoni, da v vsakem boju igra glavno vlogo moč, da vedno močnejši in izurjenjši premaga in potlači slabejšega. Tak moški se ne da več ogreti za temni, moreči klerikalizem. Ne imponira mu več duhovenski rek: „Ne glej me, poslušaj me!“ On začne misliti s svojo glavo. Inteligentnejši, četudi priprosti, razmišljajo pač: Zakaj baš duhovniki ne store tega sami, kar uče druge; zakaj gledajo duhovniki v prvi vrsti na to, kako bi si na tej zemlji pripravili lepše in vdobnejše življenje ter si pridobili več premoženja? Zakaj uživajo tudi duhovniki vse naslade, ki jih nudi življenje, še celo take, ktere so jim strogo prepovedane? Zakaj žive tako, kot bi sami ne verovali v to, kar druge uče? Zakaj so duhovniki zahtevali v prošlem letu zvišanje plač, ko je vendar vsakomur znano, da so vsi dobro preskrbljeni, da jim ne manjka ne vina ne pečenke. Ker so dobro organizirani, so tudi dosegli, kar so zahtevali. Duhovniki delajo ravno tako, kakor svetni kapitalisti, da namreč izkoriščajo ter izsesavajo kjer in kogar morejo, v prvi vrsti seveda ubogo in nevedno kmetsko ljudstvo. Zakaj vsi kopičijo kapital, tisočake in milijone ne glede na to, da ljudstvo siromaštva gine? Taka in podobna vprašanja se vsiljujejo vsakemu mislečemu človeku, ki

kaj bere ter zna misliti; ako ni popolnoma zaslepljen ali duševni nezmožnež, mora to videti. Napredek zmaguje. Naravni zakon je to. Različne vede, zlasti prirodoslovne prodirajo bolj in bolj med ljudstvo, rušijo in pokopavajo stare nazore. Povsod zmaguje luč, tudi nam Slovencem mora enkrat zasijati solnce svobode, resnice in pravice. Zatorej le pogumno na delo za povzdigo našega naroda! Sto in stoletja so nas tlačili, izkoriščali in dušili razni verski in narodni fanatiki; čas je že, da zdrobimo verige robstva in odvisnosti, otresimo se predsodkov, pokažimo hrbet sleparskim voditeljem, kateri so nas varali skozi stoletja. Nastopimo samostojno tudi mi! Kmeti stan je prvi stan, podlaga celi družbi; kmet prideluje ono, kar je neobhodno potrebno. Kmeti stan je tudi najštevilnejši. Bil bi lahko in bi tudi moral biti povsod prvi tam, kjer se odločuje usoda, pri postavodajalnih zborih, sploh povsod pri gospodarstvu in politiki. Ako bi bili kmetje tako dobro organizirani, kakor so drugi stanovi n. pr. plemenitaši, tovarnarji, trgovci, duhovniki, uradniki, delavci itd., potem bi lahko sami odločevali usodo; zdaj pa je ravno nasprotno: kmet je povsod zadnji, izkoriščen in preziran trpin. Doma si ne smemo poiskati boljšega kruha, želimo si v tujino, tam so nam na razpolago le najtežja in najnevarnejša dela. Kje je pomoč in rešitev? Nikjer drugje, kakor v nas samih. V naši združeni in gospodarski delavnosti je pomoč in rešitev. Le potom agilne, vstrajne delavnosti in svobodomiselnosti, katero si je pridobil v večstoletnem boju za svobodo, prispel je narod angleški na ono stopinjo dovršenosti, na kateri se nahaja danes, da tako prvači danes med vsemi narodi. Tudi francoska ali švicarska država nam lahko služita za vzgled. Da, le tam pridejo ljudje naprej, kjer so samostojni, energični, delavni, izobraženi in napredni, ker le taki se znajo posluževati vseh sredstev in pripomočkov, sploh vseh novodobnih iznajdb v dosego boljšega življenja. Znajo biti tudi medsebojno složni in edini, kadar se gre za splošno korist. Tudi za nas veljajo isti zakoni. Tudi mi se moramo združevati, vaditi se v združnem življenju. Pričeti je treba z gospodarskimi društvi; mlekarnе, živinorejske zadruga je prva stopnja za osvobojenje kmetijskega stanu. Društva pa uspevajo le tam, kjer so ljudje izobraženi, medsebojno složni in zaupljivi. Pri društvih ne sme človek vedno le gledati na svoj dobiček, zlasti od začetka, časih je treba tudi kaj žrtvovati za občni blagor. Preveliki sebičneži škodujejo združnemu življenju. Zato se moramo šele vzgajati. Treba je, da se vsak posameznik briga za društvo, da se vrši vse v redu, pravilno, da se ne utihotapijo notri ljudje, ki imajo vedno le sebe pred očmi. Vzglede, da se združno življenje ne obnese povsod, nam dajejo klerikalna konsumna društva, koja propadajo, ker niso imela prave podlage, ne izurjenega in sposobnega vodstva. Od nikoder nam toraj ni pričakovati pomoči. Združimo se toraj sami, in pokažimo svetu, da še ne propadamo, ampak da smo šele pričeli živeti. Izkoristimo domačo zemljo sami, ne

pustimo, da bi jo nam izkoriščali drugi, zraven pa nas še prezirali in zaničevali, in mi pa bi se pri tem selili v tujino, in tam prodajali svoje moči. Bogastvo naše zemlje je še veliko, le pravega in umnega dela je treba. Zatorej bratje, pogumno naprej!

Kmeti stan je prvi stan,
Zato naj bo od vseh čislani.
Iz temnih sanj, ven iz temot,
K svetlobi naj nas vede pot,
Ven iz robskega trpljenja
Do svobodnega življenja.
Ves svet orjaško napreduje,
Povsod napredka luč zmaguje.
Naprej korakajmo i mi,
Da časa val nas ne vtopi.
Smo stoletja tužno spanje spali,
Robstva strup smo okušali.
Dovolj naj bo nam črne tmine,
Pogubna moč naj se razblini,
Naj pride jasni solčni dan,
Da temote razpodi,
Da pošasti razkropi.
Oj bratje, le na bojno plan!

Kmet.

Domače vesti.

† Gospa Fani Jurca, soproga veleposestnika in veletržca g. Frana Jurca v Postojni, je v petek ob pol 11. uri dopoldne nagloma umrla, zadela jo je kap. Brala je z jutranjo pošto došle časopise in ravno ko je brala na glas nekatere novice svojemu soprogu, ki je sedel poleg nje, utihne in toži, da ji je slabo. Takoj so poslali po zdravnika. Po preteku nekoliko minut je blaga gospa izdihnila svojo dušo; ni je več med nami. Pogreb je bil v nedeljo ob 4. uri popoldne ob ogromni udeležbi domačinov in zunanjih tako veličasten, da sličnega ne pomnimo. „Narodna čitalnica“ udeležila se je spreveda korporativno z zastavo. Gospa Jurca je bila namreč kumica čitalniški zastavi. Pevsko društvo „Postojna“, ki je v nedeljo prvokrat javno nastopilo, pelo je s svojim krepkim zborom pod spretnim vodstvom svojega pevovodje g. Kubište jako ubrano in lepo tri žalostinke, društvena godba pa je svirala ob sprevedu običajne žalostinke. Dolga vrsta krasnih vencev, skoraj polnoštevilna udeležba tukajšnjega uradništva in odličnejšega tržanstva, izredno veliko število udeležencev iz okolice kakor tudi iz Planine, Rakeka, Št. Petra, Trsta, Reke, Ljubljane itd. nam je jasno spričalo, kako priljubljena in čislana je bila pokojna gospa in kako spoštovana je hiša Jurcova. Postojna izgubi s pokojnico eno izmed svojih najpožrtvovalnejših narodnih žen in narodna in humanitarna društva svojo najboljšo podpornico. Čislani narodni rodbini, katero je zadela tako britka in nepričakovana nesreča, naše iskreno sožalje!

Umrla je v Vremskem Britofu v starosti 29 let gospa Marija Dekleva, rojena Del Linz iz Razdrtega, soproga g. Leop. Dekleve. Naše iskreno sožalje!

Dar. Gospod Fran Jurca je daroval povodom smrti svoje gospe soproge tukajšnjemu pevskeemu društvu „Postojna“ 50 K in godbenemu društvu 50 K.

Predpustni koncert s plesom priredi salonski orkester v Postojni v nedeljo, dne 18. februarja 1906 v gornjih prostorih hotela pri „Kroni“ kot benefico velezaslužnega kapelnika g. Lovrenca Kubišta. Vspored: 1. L. Kubišta: „Ciganska koračnica“. 2. Jungmann: „Canzonetta“. 3. O. Dev: „Zdravica“, „Po zimi pa rožice ne cvetó“. 4. L. Kubišta: „Zabavni vlak“. 5. Czibulka: „Planinska roža“. 6. L. Kubišta: „Hubertov galop“. 7. Solo za gosli s spremljevanjem glasovirja. 8. „Dimež, strah kranjske dežele“, tragikomična opera v enem dejanju po motivih „Graščakovega samomora“. Začetek ob 8. uri zvečer. Vstopnina 1 K.

Dimež, strah kranjske dežele pride s svojo družbo dne 18. svečana t. l. zvečer v Postojno, kjer bo ložiral v gornjih prostorih hotela pri „Kroni“.

Rokodelsko podporno društvo v Postojni ima v nedeljo dne 18. t. m. ob 1. uri popoldne v občinski pisarni svoj redni občni zbor.

Predpustno veselico priredi prostovoljno gasilno društvo v Hruševji dne 25. svečana v prostorih g. Petra Del Linz. Začetek ob 7. uri zvečer.

Predpustno veselico prirede v nedeljo, dne 18. svečana 1906 v šolskih prostorih v Slavini s petjem in deklamacijo. Vprizorila se bo tudi veseloigra „Svoji k svojim“. Začetek ob 4. uri popoldne. Čisti dohodek je namenjen gasilnemu društvu v Slavini.

Plesno veselico priredi „Ilirski Sokol v Ilirski Bistrici“ dne 18. t. m. v hotelu „Ilirija“ s sledečim vsporedom: 1. Gledališka veseloigra v enem dejanju „Doktor Hribar“. 2. Šaljivi prizori. 3. Ples. 4. Šaljiva pošta in korijandoli-korzo. Začetek točno ob pol 8. uri zvečer. Vstopnina: Za člane 50 vin., za rodbino treh oseb 1 K; nečlani za osebo 1 K, za rodbino treh oseb 2 K. Godba na lok iz Opatije. Preplačila v društvene namene se hvaležno sprejemajo. Na zdar!

Veselico s plesom priredi bralno in pevsko društvo „Tabor“ v Lokvi v soboto, dne 17. svečana v društvenih prostorih. Med posameznimi točkami in pri plesu svira „Prvi zagrebški tamburaški zbor“ v hrvaških narodnih nošah. Začetek ob pol 8. uri zvečer. Vstopnina za osebo: Sedež 80 vin., stojišče 60 vinarjev.

Plesni večer priredi gostilna „pri Pečetu“ v Starem trgu v nedeljo 18. svečana 1906.

Veselico priredi prostovoljno gasilno društvo v Gor. Logatcu v nedeljo dne 18. svečana 1906 v prostorih g. Ivana Rihar. Začetek ob pol 8. uri zvečer. Vstopnina 1 K. Ker je čisti dohodek namenjen za napravo potrebnega gasilnega orodja, se preplačila hvaležno sprejemajo.

Vlak je povozil 9. t. m. 66 letnega Ivana Lumbar-ja med Planino in Rakekom. Lumbar se je najbrže vračal po železniški progi domov, a ga je dohitel vlak in podrl na tla. Vlekel ga je kakih 60 metrov daleč.

Nevarna bolezen se je pojavila na Rateževem brdu pri Ilirski Bistrici. Dve osebi sta oboleli na otrpenju tilnika. Oblastvo je vse potrebno ukrenilo, da se bolezen omeji na ta dva slučaja.

Ponesrečil se je dne 9. t. m. posetnik Anton Baša iz Jasen v ilirsko-bistriškem okraju, ko je lomil kamenje v kamnolomu. Utrgala se je kakih 60 metrskih stotov težka skala in ga podrla pod se. Zelo težko so ga izkopali izpod skale. Ves je bil razdrobljen. Zapušča ženo in tri otroke.

Vlom na Rakeku. Dne 12. t. m. ponoči okoli 2—3. ure vlomili so neznani tatovi v hišo Ludovika Sevar-ja. Prišli so skozi kuhinjsko okno. Mrežo na oknu so kar odtrgali in polomili ključavnice. Pokradli so največ gotovine, starega srebrnega denarja in zlatnine, v vrednosti 800—900 K. To je že četrti vlom.

Smrtonosni padec. Pred dnevi je padel 84 letni kajžar Anton Čuk iz Prédgriž raz stopnic in se pri tem tako poškodoval, da je drugoga dne umrl.

Nesreča v tovarni. Dne 13. t. m. je zgrabil stroj v parni žagi g. Josipa Samsa Frana Žnidaršiča iz Ilirske Bistrice ter mu zlomil levo roko in nogo in rebra na levi strani. Revez je v par urah izdihnil.

Kaj je novega po Slovenskem.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je imela dne 7. februarja 1906 svojo 168. vodstveno sejo v družbinih prostorih „Narodnega doma“. Začetek ob 3. popoldne. Navzočni: Tomo Zupan (prvomestnik), dr. Dragotin vitez Bleiweis-Trsteniški, Aleksander Hudovernik (blagajnik), Luka Svetec (namestni predsednik), dr. Ivan Svetina, Ivan Šubic in Anton Žlogar (tajnik). Svojo odsotnost so opravičili odborniki ces. sv. Ivan Murnik, Anton Porekar in dr. Pavel Turner. — Prvomestnik Tomo Zupan spominja se otvorivši sejo nenadne smrti predsednika družbe sv. Mohora v Celovcu prošta Lamberta Einspieler, ter pozove navzoče, da umrlega voditelja koroških Slovencev in našega pokrovitelja spomin častijo s tem, da se dvignejo raz sedežev. Isto tako sklene na njegov predlog družba pozdraviti novovoljenega višjega škofa za Gorico dr. Fran Sedeja. Novi višji škof Sedej je istotako že mnogo let naš pokrovitelj. Z ozirom na prevelik riziko pri eventualnem srečolovu, ki ga je predlagal višji učitelj Malenšek, se ta prireditev opusti. Med ostalimi točkami je bila najvažnejša ta, da se je sklenilo v 166. seji za naše svetno šolsko osebje sprejeta pokojninska določila uveljaviti z dnem 1. januarja 1906. Pri tej priliki so se tudi sprejela vsa tozadevna prehodna določila ter so se enotno regulirali prejemki družbinih svetnih otroških vrtnaric, ki bodo imele odslej tudi pravico do petletnic, oziroma do pokojnine. Potem so se dovolile še nekatere podpore in se je sklenilo pododboru za ustanovni in stavbeni sklad zavoda „Učiteljski dom“ v Celovcu odstopiti narodni kolek proti polovični prodajni ceni.

„Sokola“ ustanove v Škofji Loki.

Premog so zasledili na Fužini v Bohinju. Žila je baje zelo bogata. Premog je lep, črn in svitel.

Za samoslovensko uradovanje se oglašča vedno več občinskih zastopov. V tem oziru nam prednjačijo

posebno spodnještajerske občine. V Celju izhajajoči list „Domovina“ pozivlja slovenske zastope, da so dosledni v tem in vračajo vse nemške dopise državnih uradov s prošnjo, da se jim vpošlje tudi slovenski prevod, katerega mora preskrbeti državni urad.

Shod slovenskih županov se je vršil v ormožkem in slovenjebistriškem okraju na Štajerskem. Ustanovila se je zveza, ki ima namen organizirati slovenske občine v boju za slovenske pravice na Štajerskem in skrbeti za ustanavljanje gospodarskih društev in zavodov ter pospeševati pouk v gospodarstvu in politiki. Stanovska in narodna zavest med slovenskim ljudstvom na Štajerskem se širi od dne do dne.

Nemški narodni svet za Spodnji Štajer so ustanovili nemško-štajerski politiki. Njegov delokrog bodo okraji: Celje, Maribor, Radgona, Arvež in Cmurek. Njegov namen je ponemčevanje slovenskega Štajerja.

Električno razsvetljavo dobi Laški trg na Štajerskem. Stroški so proračunjeni na 27.565 K.

Novo železnico začno graditi prihodnji mesec na Štajerskem. Šla bo od Lipnice po Sulpski dolini do Zelenega travnika. Delniški kapital znaša 1.270.000 K.

„**Freie Stimmen**“, nemško-klerikalni list za Spodnji Štajer z veseljem poroča, da je več Slovencev pristopilo k društvu „Südmark“, ki ima namen ponemčevati štajerske Slovence. In tak časopis naši klerikalci hvalijo!

Izseljevanje Slovencev v Ziljski dolini na Koroškem zelo narašča. Vedno več jih gre v Ameriko, doma pa propadajo posestva.

Štrajk na Reki. Mornarji in kurjači ogrsko-hrvatske parobrodne družbe so začeli štrajkati in zahtevajo povišanje plače. Ladije so dobile vojne mornarje, da jim je mogoče na morje.

Lloydovi kurjači in pomorščaki še vedno štrajkajo. Dne 9. t. m. so napadli hotel avstro-ameriške družbe bratov Kozulič in pobili kakih 30 šip.

Požar v Bazovici pri Trstu. Požar je vpepelil 12. t. m. gospodarsko poslopje Jakoba Razma v Bazovici. Rešili so le živino in nekaj sena. Škode je kakih 1400 K. Zažgali so otroci.

Prosveta.

Šolske vesti. Na rudniško šolo v Idriji pride g. Stanislav Legat. — Gdč. Katarina Valenčič, učiteljica v Premu, je izstopila iz ljudskošolske službe.

Pravico javnosti za vse sedaj obstoječe razrede je podelilo naučno ministrstvo mestni višji realki v Idriji.

Radi izdajanja knjig za slovenske srednje šole imeli so dne 12. t. m. ljubljanski profesorji posvetovanje, na katerem so napravili načrt in si porazdelili delo za posamezne stroke, da se s tem pospeši izdajanje teh prepotrebni knjig.

Bodoči knjižni program „Slovenske Matice“. Knjižni odsek „Slovenske Matice“ je s pomočjo pod-

odseka sestavil sledeči knjižni program: 1. „Zbornik“ se kot perijodična knjiga obdrži v ta namen, da se v njem objavljajo krajše razprave strogo znanstvene vsebine. 2. Letopis ostani še nadalje društvena knjiga za objavljane pisarniškega poročila. 3. Matica izdaj vsako leto po eno ali dve monografiji. Kot primerna tvarina tem monografijam se priporočajo sledeče razprave: a) Zgodovina Ilirije, kot spominska knjiga z ozirom na bližajočo se stoletnico. b) Zgodovina ilirizma. c) Zgodovina reformacijske dobe v Slovencih. č) Bleiweis in Novice, ob stoletnici pokojnikovega rojstva. d) Zgodovina slovenskega naroda. e) Zgodovina slovenske in ostalih slovanskih književnosti. f) Opis ostalih slovenskih pokrajin. g) Prešernov zbornik. h) Etnografske študije o Slovencih (z ilustracijami). i) Novejše tehnične pridobitve (z ilustracijami). j) Občna zgodovina v monografijah (ilustrirana). k) Zgodovina umetnosti v monografijah (ilustrirana). l) Kemična tehnologija. m) Bakteriologija in mikroskopija (ilustrirana). n) Narodno gospodarstvo. o) Socijalizem in socijologija. p) Poučni spisi iz zdravstva. r) Etika. s) Estetika. š) Poetika. t) Astronomija. 4. Leposlovju naj se pridrže vsako leto vsaj po tri knjige pod splošnimi naslovi a) Knezova knjižnica, b) Zabavna knjižnica, c) Iz svetovne književnosti. Kot tvarina prvima dvema knjigama se priporočajo poleg izvirnih leposlovnih del ponatiski izbranih spisov umrlih ali pa tudi še živečih domačih pisateljev. Izdajala naj bi se tudi izvirna dramatična dela in pesniški zborniki. Slavno občinstvo se s to objavo opozarja na bodoče društveno delovanje „Slovenske Matice“ in slovenski pisatelji pa prosijo, naj stopijo v kolo sotrudnikov „Slovenske Matice“, ako niso že med njimi.

Narodno gospodarstvo.

Ravnatelj a. kr. kmetijske družbe kranjske g. G. Pirca je imenoval deželni predsednik kranjski za kmetijsko-tehničnega svetovalca pri c. kr. deželni komisiji za agrarske operacije na Kranjskem.

C. kr. kmetijska družba bo oddajala v drugi polovici meseca marca več simentalskih bikov — plemenjakov, ki jih je kupila z državno podporo. Opozarjamo naše občine, da se pravočasno oglase pri kmetijski družbi. Prošnje je vložiti do 4. marca t. l.

Semena za spomladansko setev. Opozarjamo na današnji inserat tvrdke Anton Ditrich v Postojni.

Mrzla ali mlačna voda za napajanje živine? — Splošna navada je, da se živina napaja pri potoku ali koritu z mrzlo vodo. Toda to ni vselej najboljše, zlasti po zimi ne. Pač pa ugaja hladna voda živini ob poletnej vročini, da se žival nekoliko ohladi. Seveda se mora paziti, da jo pije žival, kadar ni segreta ali potna, na kar prav lahko zbolijo. Tudi se mora čuvati vselej, da živina mrzle vode ne pije naenkrat čez mero, kar je vselej škodljivo. — Priporočajo se kot jako koristno napajati živino po zimi z nekoliko mlačno vodo. Skušnja je namreč pokazala, da je žival ob tem

napóju veliko lepše uspevala, nego ob močno mrzlej vodi. Tudi krave dajejo več mleka, če se napajajo z nekoliko mlačno vodo. Seveda se mora paziti, da je voda vselej tudi snažna. Najbolje je, zavreti lonec vode, pa to priliti v večjo posodo k mrzlej vodi, da postane primerno mlačna. Takšne pijače se žival kmalo privadi.

Da se prepreči snetje in rja žitu, treba je seme pred setvijo namakati v lužilu, katero sedaj vobče priporočajo, in je baje veliko bolj zanesljivo, nego modra galica, katero smo do sedaj rabili v ta namen. Pri semenskemu žitu, katero smo namakali v lužilu iz modre galice, se je velikokrat opazilo, da seme ni tako zelenelo, kakor drugo, ki ni bilo namočeno, da je toraj trpela kaljivost. Tudi se je kljub namakanju še vedno sem in tja pokazala na žitu snetljivost in rja. V novejšem času se rabi namesto modre galice kot lužilo takoimenovani formaldehyd, ki ima kot lužilo nastopne dobre lastnosti: 1. je treba za namakanje veliko manj časa in zadostuje za to $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ ure; 2. ne škoduje kaljivosti prav nič; 3. uniči popolnoma trose, rje in snetja in 4. žito, katero smo namakali z formaldehydom, se lahko porabi, za krmljenje, ako ostane od setve. Lužilo, v katerem hočemo namakati semensko žito, si napravimo tako: Na 100 litrov vode vzamemo $1\frac{1}{2}$ do 2 litra formaldehyda, kakoršnega kupimo v drogeriji (v Ljubljani pri A. Kancu). Za setev namenjeno žito pustimo, da se moči v lužilu pol ure, potem ga na rjuhah, ali v skednju razgrnemo in sušimo. Treba ga je z lopato večkrat obrniti, dokler se posuši.

Umetno in naravno valjenje jajec. Kakor znano, valimo tudi umetno in sicer s pripravo za valiti. Marsikateri rabijo to pripravo, kakor tudi kokoši. Vendar je bolj priporočati umetno valjenje, ker je veliko ceneje. Da se izvali n. pr. 200 jajec in to v mrzlem času, treba je kakih 15 kokoši. Te požro v tem času še enkrat toliko, kakor pa porabimo olja za umetno valjenje. Če imamo kakih 50 kokoši, ki ležejo jajca, potem moramo imeti najmanj 15 do 20 klok, če ne valimo jajc umetno. Mesto da krmimo kakih 20 klok, je boljše, da si nabavimo pripravo za valjenje, kar nam ne dela toliko sitnostij kakor kloke. Kloka pomečka jajca, neha prekmalu, pohodi mladiče itd. Vsega tega ni pri umetnem valjenju. Seveda je tudi tu treba paznosti, da ne pregrejemo, ali da ne pustimo ohladiti jajec.

Iz letnega poročila dunajske mlekarne za poslovno leto 1905 vidimo, kako ta velikanska mlekararska zadruga od leta do leta raste. Množina mleka je znašala v pretečenem letu 18,910.428 l, toraj okroglo skoraj 19 milijonov litrov in nad dva milijona litrov več, nego leta 1904. Največ mleka je imela mlekarja v majniku, ko je znašala povprečna množina na dan 58.480 l in najmanj meseca avgusta, ko ga je dohajalo v mlekarjo na dan in 42.102 l. Konci leta je imela zadruga 76 združnikov z 395 deleži po 2000 K. Mleko so dobili združniki plačano po množini tolšče, ki je znašala v pretečenem letu povprečno $3\frac{3}{4}$ ‰. Najboljše mleko je imelo 4 ‰ in najslabše $3\frac{1}{2}$ ‰ maščobe. Cena

mleku je bila 16 h do 19 h za liter, to pa zato, ker se je mleko tudi na Dunaju kakor drugod podražilo. Zadruga je imela v mestu 129 prodajaln, 503 uslužbencev, 148 konj, 93 vprežnih vozov in 107 ročnih vozov. Število steklenic, v katerih se mleko razpeljava in po hišah raznaša, je znašalo vsak dan od 40.000 do 50.000.

Uvoz danskega mleka in smetane na Nemško. Kakor poroča list „Österr. Molkerei Ztg.“ pošilja „Danska družba za izvoz mleka“ v Kopenhagnu vsak dan do 100.000 l (?) mleka v Berlin po $15\frac{3}{4}$ h liter in ga namerava pošiljati tudi v Manhajm vsak dan do 300.000 l (?). Za prevažanje mleka ima družba 26 nalašč za to napravljenih železniških voz. V Hamburgu in Altoni izdelujeta dve danski mlekarji vsak dan do 2500 kg surovega masla iz smetane, katero dobe vsak dan iz Danskega. Enake naprave, ki izdelavajo iz danske smetane fino surovo maslo, so tudi v Rostoku in Varne-minde, v mnogih drugih krajih pa se jih namerava ustanoviti. Pripomniti moramo, da je po carinski pogodbi med Dansko in Nemčijo uvoz mleka in smetane prost; od surovega masla pa znaša carina 24 K od vsakih 100 kg. Z uvažanjem smetane in izdelavanjem surovega masla na Nemškem si prihranijo Danci carino. Na ta način se dela tudi nemškim mlekarjam in kmetijstvu škoda. Nemški kmetijski krogi zahtevajo vsled tega od svoje vlade, da naj se carinska pogodba v tem oziru popolni in popravi.

Naši dolgovi.

(Ponatis iz Primorskega Gospodarja.)

Večina naših kmetij je zadolžena kakor pravimo, „do grla“. Včasih nima največi posestnik v vasi za par stotakov svoje vrednosti. Vse je tuje! Dotičnik se trudi in muči, toda ne zase, marveč — za druge. Gorje mu!

Kdor ima priliko, da pregleduje večkrat po zemljiških knjigah, ta nam bo to potrdil. Osobito po Vipavskem, po Krasu in v Brdih je v tem oziru jako slabo. V celi vasi ne dobiš včasih posestnika-kmetovalca, ki bi ne bil dolžan. Posebno zadnja leta so se dolgovi jako namnožili. Temu so sicer krivi razni vzroki, pred vsem razne letine, visoki davki, največ pa — naša lahkomišelnost. Odkar so se namnožile pri nas posojilnice, pomnožili so se tudi dolgovi. S tem pa nočemo reči, da so posojilnice škodljive. Ne! One so koristile mnogo, ker so pomagale rešiti marsikoga iz oderuških rok, in modremu kmetu pomagajo doseči marsikaj, kar bi v nasprotnem slučaju ne mogel, toda za lahkomišelnega kmeta so in bodo posojilnice vedno le vabljava vada. Lahko se je zadolžiti, toda težko se je rešiti dolga, kajti zato je treba trdne volje, lahkomišljenec je pa nima.

Ako smo prišli v dolgove, skušati moramo, da se jih čim prej odkrižamo. Da to dosežemo, držimo se vselej naslednjih besed, ki so v resnici čudodelne: naši izdatki naj bodo vselej manjši nego dohodki! Če smo torej zadolženi kmetje, ne smemo tako živeti kakor

gospoda ali celo kakor majhni grofi, marveč rajši tako, kakor kočarji. Če živi župnik tako, kakor škof, pride v dolgove, če živi pa kakor kaplan, zamogel bo marsikak dolg plačati in si tudi že kak novčič lahko prihrani. S tem pa nočemo reči, da moramo v življenju stradati. Kar je treba za telo, naj dobi, če pa opravimo lahko za večerjo s polento in z mlekom, ni potreba, da se gostimo s piščancem. Za zdravje moramo skrbeti, kajti zdravje je tudi premoženje. Če to po nemarnim zapravimo, zapravili smo več, nego denar. Mnogo bi si prihranili lahko naši ljudje na pijači, na obleki (posebno ženske), na tobaku, na igranju, plesanju in nepravih zabavah.

Če hočeš zmanjšati svoje dolgove, drži se nadalje še naslednjih besed: nič ne kupuj, kar neobhodno ne potrebuješ! Čim bolj je pri nas kdo zadolžen, rajši bi kupoval, bodisi zemljišča, konje, vole, krave in sploh reči, katere sicer ima, toda iz požrešnosti ne privoščiš drugemu. Vse bi rad imel! Zato pa se včasih sam sebe hudo kaznuje, kajti boben je pri njem neizogiben. Če si prihranil nekoliko denarja, ne daj ga torej za reči, katere že imaš, marveč najprej plačaj svoj dolg. Niti krajcarja ne zavrzi, če ni ravno treba. Orodje, obleka, pohištvo, ki ga ne potrebuješ, se vedno kvari in če nimaš niti toliko od njega, da bi plačal obresti od denarja, ki si ga dal za to, žrejo ti take brezpotebne reči tvoje premoženje. Za stvari, ki jih pa potrebuješ, ne varčuj! Osobito naj bo tvoje orodje v redu, kajti kmet, ki nima dobrih priprav, izgublja po nepotrebnem čas, trud in denar. Tudi ne varčuj pri kmetijskem časopisju, kajti to te opozori na marsikaj, kar ti ni še znano in kar bi ti lahko na svojem posestvu uporabljal. Če veš, da boš imel v kratkem večji izdatek, bodisi za orodje ali druge potrebščine, kakor galico, žveplo, umetna gnojila, pripravi si denar že prej, kajti z denarjem v roki kupiš povsod ceneje nego na vero. Tudi delavcem in težakom izplačaj zaslužek čim prej, bodisi na večer ali koncem tedna. Plačan delavec bo mnogo rajši in boljše delal, nego oni, če mora čakati cele mesece na denar. Tvoje načelo bodi vselej: „nikomur nič ne biti dolžan“.

Če si dolžan na več strani, skušaj te dolgove, osobito, če so majhni, združiti. Na Goriškem imajo sedaj deželno hipotečno banko, ki daje posojila po precej nizkih obrestih tudi na amortizacijo. Tu vzami posojilo, da poplačaš majhne dolgove in po nekoliko letih si prost. Tudi „Mont“ in druge posojilnice pričele so dajati denar skoraj pod istimi pogoji, kakor gornja banka. S tem, da razdeliš plačevanje na več let, boš to breme lažje prenesel.

Marsikater zadolžen kmet dal bi se pri nas tudi s tem rešiti, da bi odprodal del svojega, prevelikega posestva. Poznam posestnika, ki je imel lepe prilike in bi lahko po visoki ceni prodal kos zemljišča, a v svoji trmi ni hotel odstopiti tega še za tako lep denar, s katerim bi poplačal lahko skoro vse svoje dolgove.

Bodi torej moder! Če te tarejo dolžniki, nič ne kriči in nič se ne jezi, kajti vse to ti ne pomaga nič. Če hočeš biti prost kmet, priporočam ti v prvi vrsti, da predrugačiš svoje življenje. Ne bahaj se in ne bodi nečimern, če si kje dolžan, marveč bodi ponižen. Mesto hoditi po veselicah in po krčmah, bodi doma, pregleduj svoje polje, svoj hlev in čitaj koristne knjige in koristne kmetijske časopise. Mesto, da trošiš denar za dragoceno obleko, za dragocena jedila in pijače, nosi se priprosto, živi se po kmetovsko in varuj se brezkoristnih stroškov. Na ta način boš plačal v kratkem svoje dolgove. Ko se privadiš priprostnemu življenju, boš polagoma tudi kaj prihranil, a tudi tvoji otroci privadijo se varčnosti. S tem si opomoreš in če si vžil prej nekoliko trdih ur, boš imel potem več sladkih. Brez boja ni zmage!

Po svetu.

Vzor rodoljuba. V Veliki Kikindi na Ogrskem je umr Srb Gjorgje Radak, ki je sporočil 125.000 K v narodne namene. Svoje imetje je razdelil takole: Za srbski učiteljski zavod je daroval 40.000 K, za zidanje srbske ženske učiteljske šole v Veliki Kikindi 40.000 K, za podporo srbskih obrtniških hčera pri možitvi 40.000 K, za štipendije revnim dijakom 40.000 K, za podporo srbskih svečeniških hčera v Dalmaciji pri možitvi 40.000 K, za „Srbsko Matico“ v Novem Sadu 20.000 K in srbski poljedelski zadrugi v Veliki Kikindi 5000 K. — Slava takemu požrtvovalnemu rodoljubu!

Prebivalstvo v Petrogradu. V najnovejši številki „Rusa“ čitamo: Po podatkih statističnega oddelka petrogradske mestne uprave je število prebivalstva v Petrogradu doseglo 1. januarja t. l. po starem stilu: V mestnem okolišu 1 milijon 429.000 duš, v predmestjih pa 249.000 oseb, da šteje torej Petrograd v vsem 1 milijon 670.000 prebivalcev. Število prebivalstva za leto 1905 je v mestu naraslo za 38.000, v predmestjih pa za 12.700 oseb. Prebivalstvo Petrograda se je tekom enega leta pomnožilo za 50.700 oseb.

Iz morskih globočin. V Londonu se je ustanovila družba za preiskovanje morskih globočin. Dosedanji uspehi so zelo povoljni. Ekspedicija je dosedaj preiskala deloma globočine Indijskega oceana ter našla v globočini 2000 metrov še živalstvo, posebno korale in razne ribe, ki jih večinoma dosedaj še nismo poznali. Nekaterih teh rib imajo zelo velike oči, druge majhne kakor pikice, nekatere pa so celo popolnoma slepe. Dobili so tudi orjaške garme, ki so brez oči, a imajo nenavadno dolge tipalnice, dvakrat daljše kot jim je truplo. Tudi velikanska tintnica se je našla v veliki globočini. Vse te slepe živali pa imajo tudi fosforno svetlikajoče se organe, ker je v taki globočini popolna tema.

Čuden stvor. V vasi Tarči na Moravskem je prišlo na svet prase, ki je pravi nestvor. Ima samo eno uho in sicer na sredi glave in jedno oko na gobčku.

Listnica upravištva.

Ker se naš list širi tudi med rojaki v Ameriki, naznanjamo, da stane „Notranjec“ za Ameriko s poštnino vred **9 kron.**

Za kratek čas.

Ona ga ni razumela. Mož: „Ti imaš slabo navado, da nikdar ne stikaš po mojih žepih!“ — Žena:

„To pač ne smeš imenovati slabo navado.“ — Mož: „Seveda, bi vsaj videla, da imam vse žepe raztrgane!“

Odkritosrčno žalovanje. Kozlevčarju iz Gorske vasi je umrla žena. Drugi dan gre k župniku zaradi pogreba. „Kdaj pa je umrla?“ vpraša duhovnik. „Včeraj, gospod župnik,“ odgovori žalujoči vdovec in dostavi: „Škoda, da ni umrla en dan prej, bi jo lahko v nedeljo pokopali.“

Tužnim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem prežalostno vest, da je naša iskreno-ljubljena, nepozabna soproga, oziroma mati in hči, gospa

Fani Jurca

včeraj, dne 9. t. m. ob 11. uri dopoldne, po kratki bolezni, previdena s sv. zakramenti za umirajoče, v starosti 51 let, mirno preminula.

Pogreb predrage rajnice vrši se jutri v nedeljo, dne 11. februarja t. l. ob 4. uri popoldne, iz hiše žalosti v Postojni, na farno pokopališče, kjer se položi v rodbinsko rakev k večnemu počitku.

V Postojni, dne 10. februarja 1906.

Fran Jurca, veleposestnik in trgovec.
soprog.

Adolf in Josip Jurca, sinova; **Terezija Kolar**, mati;
Terezija Jurca omož. **Srčan**, hči.

Zahvala.

Za mnogovrstne dokaze iskrenega sočutja ob smrti moje iskreno ljubljene, nepozabne soproge, odnosno naše matere, hčere, gospe

Fani Jurca

izrekamo vsem presrčno zahvalo. Prav toplo se zahvaljujemo vsem darovalcem krasnih vencev in vsem udeležnikom, ki so prišli od blizu in daleč ter spremljali pokojnico k zadnjemu počitku. Osobito in presrčno se zahvaljujemo g. c. kr. okr. glavarju Štef. Lapajnetu in drugim gg. uradnikom c. kr. okr. glavarstva, g. c. kr. sod. svetniku L. Žužku in drugim g. uradnikom c. kr. okr. sodnije, g. uradnikom c. kr. davčnega urada, pošte in železniške postaje v Postojni, g. uradnikom graščine hasberške, sl. zastopu postojnske občine in trga, sl. zastopu občine Bukovje, člani »Narodni čitalnici« ki se je udeležila pogreba korporativno z zastavo, čisl. pevskemu društvu »Postojna« za ganljivo petje in čisl. »Godbenemu društvu« za godbo.

V Postojni, dne 12. februarja 1906.

Žalujoči ostali.

Mizarsko delo

• • • za novo zgrajeno poslopje posojilnice v Logateci • • •

se odda proti pismeni ponudbi

===== do 28. februarja t. l. =====

Načrti, podrobnosti in pogoji so na vpogled v posojilnični pisarni v Dolenjem Logatcu.

Kmetovalci pozor!

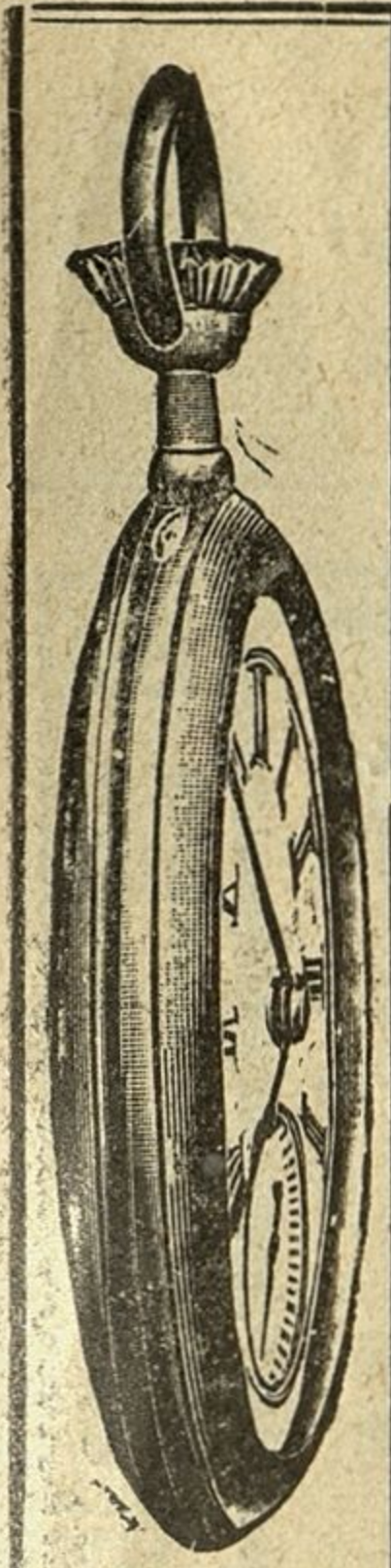
Prejel sem ravnokar sveža pristna poljedelska in vrtna semena za prihodnjo pomlad. Pri meni se dobi po zmernih cenah dobro kaljivo seme: **domače (rdeče) detelje, lucerne ali večne detelje** in **raznih trav**, kakor n. pr. francoske in italijanske travulje, mačjega repa itd., posebno priporočam

===== seme izredno debele pese =====

in sicer: podolgate, rumene **ekendorferske**, ploščate rumene **oberndorfske**, in dolge rdeče **mamut**. Imam v zalogi tudi seme domačega korenja, repe in zelja ter **raznovrstna vrtna in cvetlična semena**.

ANTON DITRICH, trgovec v Postojni.

Zahtevajte cenike zastojj
in poštine prosto.

Franc Čuden

najstarejša eksportna tvrdka
na debelo in drobno.

U r a r

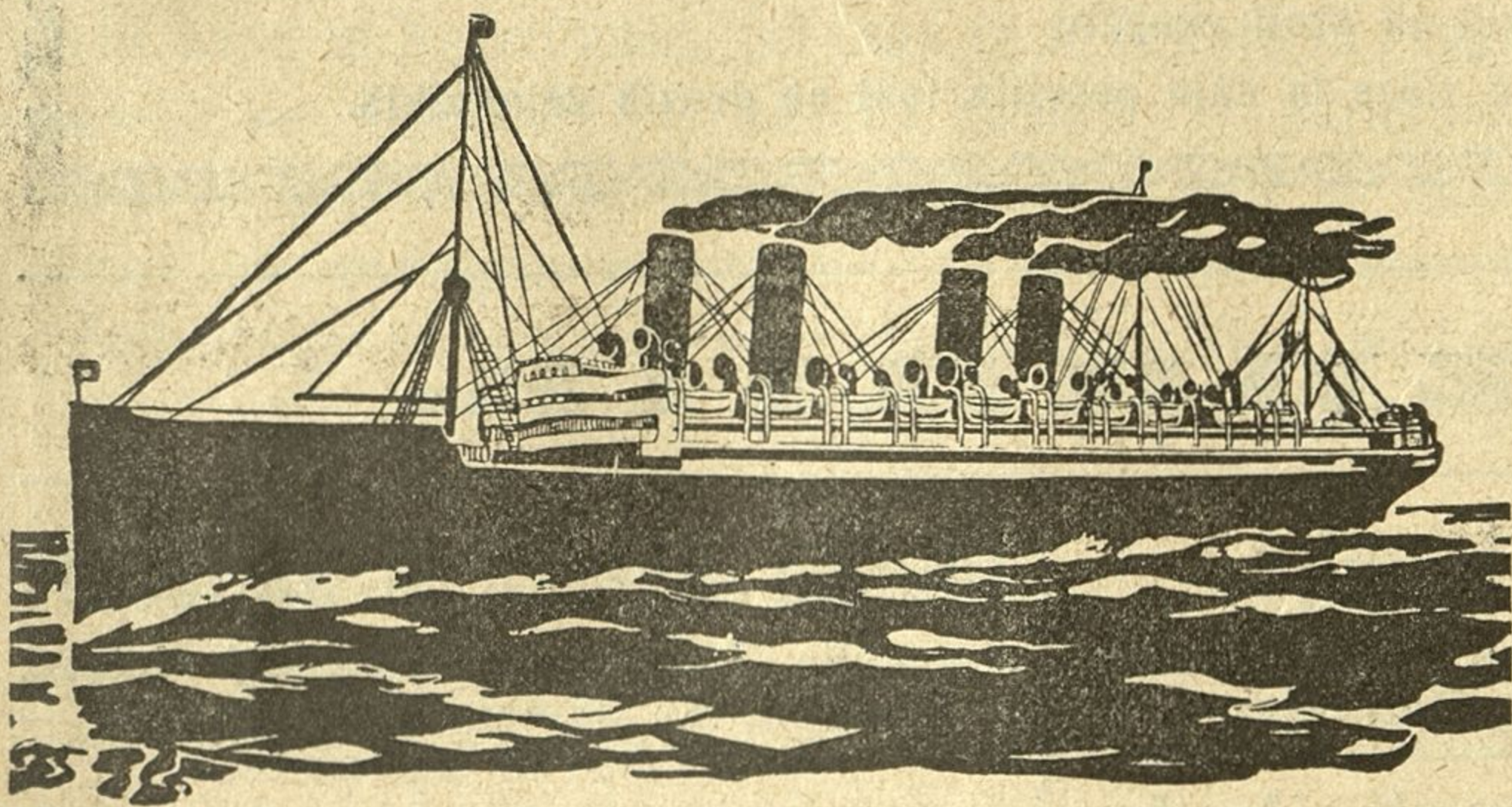
in trgovec zlatnine in srebernine,
delničar prvih združenih tovarn ur »Union« v
Bielu, Genovi in Glashütte.

POZOR!

BERITE!

Najcenejša in najhitrejša vožnja v Ameriko je
s parniki „Severonemškega Lloyd“

iz BREMNA v NEW-YORK

s cesarskimi brzoparniki „Kaiser Wilhelm II.“,
„Kronprinz Wilhelm“, „Kaiser Wilhelm der Grosse“.

Prekomorska vožnja traje samo 5 do 6 dni.

Natančen, zanesljiv poduk in veljavne vozne listke za parnike
gori navednega parobrodnega društva kakor tudi listke za vse
proge ameriških železnic dobite v Ljubljani edino le pri

EDVARDU TAVČARJU
KOLODVORSKE ULICE ŠT. 35.

nasproti občeznani gostilni „pri Starem Tišlerju“.

Odhod iz Ljubljane je vsak torek, četrtek in soboto.
— Vsa pojasnila, ki se tikajo potovanja, točno in
brezplačno. — Postrežba poštena, reelna in solidna.

Potnikom, namenjenim v zapadne države kakor: Kolorado,
Mexiko, Kalifornijo, Arizona, Utah, Wioming, Nevada, Oregon
in Washington nudi naše društvo posebno ugodno in izredno ceno
čez Galveston. Odhod na tej progi iz Bremena enkrat mesečno.
Tu se dobivajo pa tudi listki preko Baltimora in na vse ostale
dele sveta, kakor: Brazilijo, Kubo, Buenos-Aires, Kolombo,
Singapore, v Avstralijo i. t. d.

Notranjci, berite, širite in naročajte
„Notranjca“!

Svetovnoznana

postojnska jama

je odprta vsak dan ob pol 11. uri dopoldne
in je izključno električno razsvetljena.

Od 1. marca do 31. oktobra je odprta tudi ob
pol 4. uri proti vstopnini K 5.— za osebo.

Ob nedeljah in praznikih pa le K 3.— za osebo.

Zarezano strešno opeko

(Falz)

navadno strešno opeko, kakor tudi zidak, žlebak
in vsako drugovrstno opeko ima v zalogi

Karol Jelovšek

opekarnar na Vrhniki (Notranjsko).

MAKS ŠEBER

v Postojni.

Akcidenčna tiskarna.

Knjigoveznica.

Fotografični atelije.

~ ~ ~

Zaloga vsakovrstnih tiskovin

za županstva, krajne šolske svete, šolska
vodstva, posojilnice, mleinarske zadruge itd.

Izvršuje se po naročilu vsa
druga tiskarska dela

kakor n. pr. letna poročila, cenike, vabila k
veselicam in občnim zborom, programe, nazna-
nila o zarokah, porokah itd., parte liste, pisma
in kuverte z naslovi, posetnice, razglednice,
trgovska naznanila itd. itd.

**Notranjci, rabite narodni kolek v
korist družbe sv. Cirila in Metoda!**

Loterijske številke.

Dunaj, 13. februarja	42	51	80	82	56
Gradec, 13. februarja	22	49	86	32	41

Pivovarna „G. AUER-jevi dediči“

v Ljubljani, Wolfove ulice številka 12.

priporoča svoje izvrstno marčno in na bavarski način varjeno pivo

v prid družbe sv. Cirila in Metoda.

Zaloge na Notranjskem so: v Idriji (založnik gosp. Franjo Didič, posestnik i. t. d.), v Št. Petru na Krasu (založnik gosp. Anton Rebec, vinotržec), v Prestranku (založnik „Mlekarska zadruga“) in v Žireh (založnik gosp. Matija Gostiša, posestnik).

Notranjska posojilnica v Postojni

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

posluje vsak petek od 9. do 12. ure dopoldan

obrestuje hranilne vloge po 4 1/2 %

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje sama.

Daje posojila po 6 %

na osobni kredit ali proti vknjižbi.

Izjemoma in v nujnih slučajih se sprejemajo vloge in dajo posojila tudi ob družih delavnikih.

Mala naznanila.

Divje kostanje,

lepo krepko drevje za drevorede ima po ceni naprodaj Trško oskrbništvo v Postojni.

Izvrstno naravno brinjevo olje,

pristni brinjevec in slivovko ima naprodaj in pošilja na zahtevo vzorce Stefan Pivk, Predgrize, p. Črničrh nad Idrijo.

Učenec

poštenih staršev, s primerno šolsko izobrazbo, slovenskega in nemškega jezika zmožen, se sprejme v trgovino z manufakturnim blagom V. Šket v Ilirski Bistrici.

Učenec

ne pod 14 let star, tudi nekoliko nemščine vešč in poštenih starišev, sprejme se v trgovino mešanega blaga. Ponudbe na J. Razboršek, Smartno pri Litiji.

Hrastova debela

od 25 cm do 125 cm debela, različne dolžine, so po zmernih cenah naprodaj pri g. Ivan Marcu v Novakovem mlinu pod Planino na Vipavskem.

Vreče od hmelja

po 4 K komad ima naprodaj A. Thorausch, pivar v Senožečah, Notranjsko.

Fine in okusne pustne krofe

priporoča J. Jager, slaščičar v Postojni, Jamska cesta 241. Naročila se točno izvršujejo. — Na zalogi so tudi vedno druga peciva za čaj, fini bonboni itd.

Učenca ali učenko

se sprejme, ki ima veselje in sposobnost za trgovsko obrt. Kje? pove upravništvo „Notranjca“.

Izvrsten sir

prve, druge in tretje vrste ima na prodaj Ivan Vidmar, trgovec in lastnik mlekarne v Črnem vrhu, nad Idrijo.

Hiša na Kalu

pripravna za napravo trgovine se da ceno v najem. Vas šteje 84 hišnih števil in je prostor za trgovino jako ugoden. Natančneje se poizve pri Jožefu Urbančiču na Kalu pri St. Petru na Notranjskem.

Moške obleke in uniforme

izgotavlja Josip Jurca, krojaški mojster v Postojni, na Jamski cesti št. 243. — Solidno delo in zmerne cene.

Cementne cevi

razne velikosti so po zmernih cenah naprodaj pri Jos. Dekleva v Postojni.

Kašelj.

Kogar kašelj nadleguje, naj rabi okusne in olajševajoče Kaiserjeve prsne karamele. 2470 notarsko poverjenih spričeval nam dokazuje, kako uspešno se jih rabi zoper kašelj, hripavost, katar in zaslinjenje. — Zavitek 20 in 40 vinarjev. — Edino pristne so one, ki imajo varstveno znamko »Drei Tannen«. Zalogo ima J. Hus, lekarnar v Vipavi.

Več sto visokodebelnih sadnih drevesc

prodaja po nizkih cenah krajni šolski svet v Postojni.

Gramofon,

dobro ohranjen, proda po nizki ceni Josip Paternost, gostilničar v Postojni.